

Vanhoja joulutapoja Törmäsenvaaralla

Kotiseudullani on kuten muillakin seuduilla erityisiä joulutapoja. Eri paikkakunnilla on erilaiset joulutavat, jotka ovat kuitenkin nykyäänkin jo häviämässä. Kaikille juhlapäiville oli varusteltu erilaisia tapoja, mutta näistä valmistuksista olivat jouluvalmistelut suurimmat.

Jouluvalmistelut aloitettiin jo kekrinä. Kekriksi valmistettiin talkkunaksia ja niistä keitettiin puuroa. Puuroa keitettäessä tehtiin erityisiä taikoja. Puuro syötiin hiljaisuudessa puulusikalla, kukin omasta puukupistaan. Tätä toimintaa sanottiin ”Kekrin sarvien nostamiseksi”.

Kekrin sarvien nostamisen jatkoksi tehtiin muita valmistuksia jouluksi. Kaljaa ei valmistettu. Lipeäkalaa ei myöskään tehty täällä pohjoisessa. Lipeäkalan sijaan valmistettiin kapulakalaa.

Kapulakalaa valmistettiin seuraavaan tapaan. Kun järvet jäätyivät ja lunta satoi maahan, niin pyydettiin siikoja ja ne pantiin perkaamatta laatikkoon jossa oli lunta, peiteltiin lumen sisään ja annettiin siellä niiden jäätyä. Sitten joulupäivänä niitä syötiin.

Jouluviikolla teurastettiin eläimiä. Poroja teurastettiin enimmisten, sillä joka talossa oli poroja. Eläinten rasvasta valettiin joulukynttilöitä. Pumpulilanka kastettiin öljyyn ja sitä sitten kastettiin sulaan rasvaan, joka oli kaadettu pystykirnuun. Näitä tapahtumia sanottiin ”Joulun sarvien nostamiseksi”. Lapsetkin saivat olla mukana kynttilän valmistuksessa.

Jouluviikolla leivottiinkin. Leivottiin joululimppuja, johon laitettiin sekaan keitettyä perunaa. Limput voideltiin paistettuna maidolla, jolloin ne tulivat ruskeiksi. Pullaakin leivottiin suurempi taikina kuin arkisin. Vauraimmissa taloissa tehtiin pikkuleipiäkin, mutta hyvin vähän. Ohrarieskoja tehtiin jouluksi, jota sitten syötiin maitovellin kera. Eipä turhaan sanotakaan, että rieska ja maitovelli ovat kuusamolaisten herkkua. Leipäjuustoja tehtiin paljon, sillä niihin liittyi eräs karjataika.

Suurempaa joulusiivousta ei tehty kuin se siivous mikä tehtiin arkipyhäksi. Mutta jouluaattona kannettiin olkia pahnoiksi ja katajia, jotka toivat pirttiin hyvän tuoksun.

Joulusauna pantiin lämpiämään jo päivällä. Kun jouluaattona oli tavallisesti kova pakkanen, niin saunan piipuista tuprusi sakea savu kohti kirkasta taivasta.

Koko jouluaatto tehtiin taikoja eri toimien yhteydessä. Kun sitten vihdoin jouluaatto hämärsi, lähdettiin saunaan. Saunassa täytyi olla aivan hiljaa. Jos joulusaunassa puhui, niin kesällä söivät sääsket kovasti. Eipä joulusaunasta kuulunutkaan kuin vihdan loiske ja löylyn lyönti. Tätä säesti myöskin päreen hiljainen ritinä seinän raossa.

Kun kaikki askareet olivat vihdoin tehty ja käyty saunassa, niin alettiin loikoilla pirttiin tuoduilla pahnoilla, sytytettiin piisit, jotka olivat uunin reunoilla.

Lapset myllersivät pahnoilla, joten heitä täytyi kieltää. Siihen aikaan ei ollut vielä kuusia pirtissä. Joululahjoja ei annettu kenellekään, eikä joulupukkia silloin vielä tunnettu. Joulupukki ei ole vanha asia, sillä isäni kertoi, että hän ei ole kuullut joulupukista ennekuin oli iso mies.

Joulukorttejakaan ei tunnettu ainakaan syrjäkylillä.

Kun kaikki toiset loikoilivat pahnoilla, keitti emäntä puuroa talkkunasta, joita oli valmistettu aikaisemmin. Kaikki istuutuivat pitkän pöydän ääreen. Pöydässä höyryivät suuret puukupit, jotka olivat täynnä kuumaa talkkunapuuroa. Pöydässä oli paljon muitakin herkkuja.

Kun sitten oli korjattu ruoka pois pöydästä, levitettiin suuri valkoinen liina pöydälle ja kynttilät sytytettiin palamaan ja suuri nahkakantinen raamattu levitettiin pöydälle. Tämän jälkeen astui perheen isäntä pöydän ääreen. Lapsetkin vaikenivat ja kaikki istuivat hiljaa pahnnoilla. Heleänä kaikui tuo tuttu jouluvirsi ”Enkeli taivaan lausui näin”. Isäntä luki jouluevankeliumin. Lapsetkin olivat vaiti ja miettivät joulun suurta sanomaa.

Tämän jälkeen tehtiin vuoteet, päreet sammutettiin ja kaikki panivat levolle. Yön hiljainen rauha levisi tienoon ylle ja ei kulunut muuta kuin pakkasen pauketta nurkissa

Joulupäivänä keiteltiin maitovelliä ja syötiin ohrarieskaa oikean voin kera, jota harvoin annettiin koko perheelle. Samoin keiteltiin jouluna kahvia, jota lapset eivät saaneet. Kahvi oli juhlahuomaa silloin 60 vuotta sitten. Päivällä keitettiin kapulakalaa ja illaksi poronlihakeittoa. Pistädyttiinpä naapurissakin kuulemassa kirkkouutisia.

Joulupäivän säästä ennustettiin ensikesän heinäkuun ilmoja. Tapanina ajettiin tapania ja käytiin kylässä.

Näin vietettiin joulua Törmäsenvaaralla noin 60 vuotta sitten (1880-luvulla)

(Haastattelin v. 1949 Törmäsenvaaralla asuvaa räätäli Eljas Kustaa Veteläistä ja kirjoitin aineen 14 vuotiaana ollessani oppilaana Oulaisten yhteiskoulussa vv. 1949 – 1950)

Hilppa Hummasti os. Törmänen